

Nyári napforduló

„A kör kifejezi a Háromság tökéletes egységét, de azt is mutatja, hogy ez a tökéletesség nem statikus. Lénye középpontjában Isten szüntelen élet, mely állandóan folyamatban lévő teremtő adás és átvétel a Három között.”

(Eckhart mester)

Így nevezi a magyar nyelv – talán más nyelv is, nem tudom – ezt a napot. Ilyenkor, ezt követően fordul vissza a Nap hajnali, kelési pontja a horizonton, a maga pályáján a legtávolabbi, az északi foktól. Persze már a legkisebb iskolás is tudja – Galilei óta –, hogy nem a Nap kel, hanem a Föld fordul feléje a maga tengelye körül forogva és pályáján haladva. És nem is a Nap vándorol a horizonton, hanem a Föld tengelye nem merőleges a pályájára. Ezért tűnik úgy, mintha. A nyelv azonban, sokszor helyesen, nagyon ősi, elveszett tapasztalatokat őriz; mások meg olyan elveket őriz meg, amelyek egy ugyancsak ősi, de éppen szemlélete miatt a hétköznapi életben meghaladásra váró világ-nézetet konzervál. Ami elvész, az rendszerint a tengely látása.

A NYÁR TALÁN LEGMELEGEBB HETE UTÁN, ma végre sok felhő borította a hajnali eget. A Nap vörösén és már egészen a Prédikálószelek felett kelt. Innen a kilátóból nézve ez volt a legészakibb pont, a Nap fordulópontja. Aztán lassan, majd egyre gyorsulva elindul délnek, hogy talán valahol Szentendre felett érje el majd téli fordulója helyét, és kezdje előlről az egészet. De ez még messze van. Most itt, a vékony páráreteg felett ott egy vékony felhőréteg, így sokáig lehetett nézni a kelését. Nem vakított úgy, mint tegnap vagy előtte napokig. A szem alkalmazkodni tudott a fényhez. Aztán megérkeztek délről a nagyobb felhőtömbök, és a Nap elbújt mögöttük. Lenn a maróti réteken, és fenn a Börzsöny oldalában is már sárgállottak, beértek a búzamezők. Különös volt világos foltjuk a sok zöld közepett, pedig nemrég még pontosan beleillettek a kép harmóniájába. Itt is elért valami egy fordulóponthoz. Beért a termés, és kihull a mag. Valami új kezdődik. Fenn a kilátóban a hársfák levele megpödörödött a szárazságtól. A virágbimbók ott lógtak már, de zárva maradtak. Vártak. Várták a lehetőséget, a fordulópontot. Néhány feltétel még hiányzott. Ha teljesül, az állandó hívás hatására magától megtörténik a virágba borulás, a fordulat.

EZEK A KEZDÉSEK, FORDULÓPONTOK LÁTVÁNYOSAK. Szemmel láthatóak bárki számára, akinek van szeme rá.

De a legtöbb, szinte az összes fordulópont számunkra láthatatlan, mert nincs rá érzékszerv, amely tapasztalná. A láthatóknak nevet adunk – napkelte, napforduló, aratás, virágba borulás –, a láthatatlanoknak nem. Negyven éve ismerem egy hangyabolyt a Disznósárok oldalában. Ez meglehetősen hosszú idő – számomra. A hangyaboly, mint építmény számára – ha éppen nem építenek rá utat – nyilván csak néhány pillanat ez a negyven év. Amennyire háborítatlan az a rész, talán már nagyapám nagyapja korában is ott volt. Ugyanakkor a hangyák – egyenként – nem élnek tovább néhány óránál vagy napnál, vagyis ez a negyven év sok tízezer generációnyi. Visszakonvertálva emberi léptékre, ez sok tízezer évet jelent. Ebben nem az időtávlat a különös, mert annak nincs jelentősége. Az állandóság, a törvény, a működés, a cél állandósága az, ami mellbevágó ebben az emberi szem számára értelmetlen kavargásban. Különös fordulatszámok. Ha a fordulatszám az időszámításomhoz viszonyítva elég nagy, fel sem merül a fordulópont kérdése: másodpercmutató járása, elektronok forgása, sejteim vagy az egerek élete a kertben. Ha túlságosan lassú, akkor sem: csillagok járása, fák élete, kultúrák élete, földrészek élete. Csak akkor lép be a fordulópont élménye, kérdése, ha egy bizonyos figyelemküszöb megnyílik számára. Sok ilyenről tudunk, de tudásunk iskolában szerzett, legtöbbször nem kapcsolódik hozzá igazán átélt fordulópont-élmény. Más tudni a naplementéről, és más a kenesei löszfal tetején átélnie az embernek, vagyis egész lényével megéreznie saját semmisségét, ugyanakkor annak a látásnak felfoghatatlan nagyságát, ahogy a vörösén izzó őszi nap belemérül a Balatonba – ahogy a Föld azon pontja elfordul a Naptól. Leélheti valaki az egész életét Kenesén úgy, hogy egyszer sem élte át ezt a naplementét. Más tudni a nyári napfordulóról, és más átérezni a különbséget az előző napi élmény és a mai között, amikor is egy érzékelhetetlen, de átélhető fordulópont van: egy tavasszal több mögöttem, és egygyel kevesebb előttem. Minden nap odafordul a Föld a Naphoz, hogy az elárasztassa fényével. Táplálja a bioszférát azzal az energiával, amely éjjel

nem képes azt közvetlenül elérni. Nappal belélegzés, éjszaka kilélegzés – és a belélegzett, hasznosítható energia tárolása és felhasználása. Ma is ez történt – kezdett történni. Mégis, valami láthatatlan megfordult. A fej tudhatja, a test átélheti. A természetben élők ezt átéltek. A búza, a hárs, a hangya, a róka – ha valaki veszi fáradságot, megfigyelheti! – érzékeli ezt a fordulópontot. A reggeli napfelkeltét például sok madár, így a rigók is várják. Megfigyelhettem őket a Gellérthegyen. Megérinthez embert is – ezt is megfigyelhettem. De bárki megkérdezheti: Miért kellene átélni olyasmiket, amihez a természet nem rendelt számunkra érzékszervet? És a dolog ettől kezdve kezd izgalmassá válni. Dr. Czákó Kálmán Dániel, a neves bencés biológiai professzor így ír csodálatos biológiai könyvében: „Nem akármilyen nagyságú részek között, nem akármekkora energiájú, nem akármennyi ideig tartó kölcsönhatás hozza létre azt a jelenséget, amit életnek nevezünk.” Vagyis azokat a jelenségeket, amelyeket látunk, hallunk, tapasztalunk velünk született és általunk létrehozott földi eszközeinkkel. És hozzáteszi, hogy ez csak töredéke az élettel kapcsolatos jelenségeknek, már akkor, teszem hozzá, ha az élet fogalmát egy kicsit kiterjesztjük – amit persze egy természettudós, egy biológus nem tehet meg.

MINDENNAPI ÉLMÉNYEM, hogy számomra lényeges dolgokat nem veszek észre, vagy ha észreveszem is, nem látom kellő mélységben, kellő részletességgel és kellő előrelátással az összes kapcsolódó körülményt. Vagyis döntök, teszek-veszek, csinálom a dolgomat, de abban a szűk látókörben és abban a hatáskörben, amelyre korábbi tapasztalataim birtokában rálátok. És ez működik. Még élek – bár több kísérlés volt rá, hogy ne így legyen. Valamit tehát jól csinállok. Jól van így. És mégis... Ott az állandó kétség. Jól van így? Kezdd már bele valamibe – mondta egy pap barátom egyszer, amikor éppen a sok elfoglaltságomról, tennivalóimról beszéltem neki. Elképedve néztem rá. Belekezdeni – mondta –, úgy értem, hogy saját elhatározásból, saját céllal, szánt szándékkal és megcsinálni. Ne gondold nagy

dolgokra! Kezdd egészen kicsikkel! Látni fogod, hogy a sok elfoglaltságod és tennivalód még ezt a kicsi sajátot sem teszi lehetővé. Elhatározni, körültekintően megtervezni, majd meg is csinálni, ez valami egészen más, mint a szokásos dolgaiddal elfoglalni, hagyni elfoglalni magadat – még a legszentebbek és legemelkedettebbek esetén is. Nincs érzékszervünk, nincs szabad figyelmünk a saját életünk forgására. Igen, tudjuk, hogy reggel van, és... ez és ez a dolgunk: nyolckor jön..., aztán 11-kor el kell intézni..., majd délután négykor..., és aztán este hétkor az a találkozó... De miért vagyok itt, most?

A FÖLD ODAFORDUL A NAPHOZ, mert „tudja” a dolgát: valamilyen kozmikus cél érdekében fenn kell tartania – több más feladat mellett – a földi bioszféra vékony filmjét. A Nap megvilágítja a Földet, mert „tudja” a dolgát: többek között a Föld csak az ő segítségével képes betölteni kozmikus feladatát. A forgás szabályos. Minden nap, minden évben, minden két napforduló között – itt az északi féltekén. A lehetőségekhez képest minden erőből, minden értelemmel, bármilyen közbejött változáshoz alkalmazkodva – az egyetlen cél érdekében. Nyilvánvalóan nem tudhatunk a Nap vagy a Föld feladatá-

ról, nem ismerhetjük lehetőségeit, csak azokat a megnyilvánulásait figyelhetjük meg, amelyek a látókörünkbe esnek. Eletüket nem tudjuk végigkövetni, mert fordulatszámuk szembeötlően lassabb, mint a miénk. Szinte állnak a mi pörgésünkhöz viszonyítva. Nem indulhatunk el más-honnan, mint ahol vagyunk. Csak önmagunkra kérdezhetünk rá, miközben megtesszük mindazt, ami az életünk – és a körülöttünk lévők élete – fenntartásához szükséges. Miközben. Talán ez a szó a kulcs ahhoz a kérdéshez, amelyet említett pap barátom feltett. Valami nagy fordulatszámmal pörög: végzi a maga feladatát. Például minden sejtem pontosan tudja a dolgát, amíg él. Aztán meghal, és jön az újabb sejt ugyanarra a feladatra. Aztán ott van például a májam. Ha nem akadályozom, elvégzi a számára „kozmosznak tűnő” feladatát. Ha akadályozom, akkor is, az „utolsó lehetéig”, szinte mindenhez alkalmazkodva küzd a feladata betöltéséért. Aztán meghal, és jön a következő, hasonló szerv és szervezet ugyanarra a feladatra. És itt vagyok például én. Végzem a mindennapi – esetleg igen szélesre bővített – létfenntartási feladatot. Minden váratlan körülmény és mindenki akadályokat gördít ez elé, de nem felejttem el. Elvégzem. Élek, és élnek

azok is, akik rám lettek bízva, és akiket e mellé még vállaltam. Akkor miről is beszélt a barátom? Nem csupán ennek a forgásnak a fenntartása a legfőbb cél?

A ZEN-BUDDHIZMUSBAN VAN EGY MONDÁS: Az még érthető, hogy egy csepp benne van a tengerben, de hogyan lehet felismerni, hogy minden cseppben benne van az egész tenger? Mit értett vajon Jézus azon, amit tanítványainak mondott, hogy „az Atya és én egy vagyunk, benne vagyok az Atyában, ahogy ti is bennem”? Öntudatlanul tudni ezt, és pörögni, mint egy sejt, mint egy hangya a megfelelő fordulatszámon? Vagy talán öntudat? Lehetséges ez? Átlátni, átérezni az egészet és benne a szerepemet, helyemet, vagy tényleg „csak” hangyaként, szervezetlen hangyaként? A Föld odafordul a nagyobbhoz, amely élteti: a Naphoz. Nem felejt el egy „pillanatra” sem, hogy ez a legfőbb feladata. Miért nem „mondja”: „Ó, ez csak egy tüzes golyó, amely ugyanúgy megszületett és meg is hal, ahogy a többi csillag!” Már nemcsak a Napot látjuk, már a Tejutat is – részletesen. És a galaxisok milliárdjait is. Meddig kell még ellátnunk, hogy meglássuk a „tengert” a legkisebben: önmagunkban? Mit is kellene látnunk, amikor elvarázsol, elvakít az, amit látunk, mint a hirtelen erős fény, ha a Napba nézünk? Akkor nem nézhetünk a Napba, és nem nézhetünk a Nap által megvilágítotttra sem, mert az elvarázsol. Akkor mire nézünk, és mivel?

HAMVAS BÉLA a Scientia Sacrában beszél egy szent „anyagról”; *haoma, asha, frasha* perzsa szavakat említ, mint olyan „közeget”, amelyből, amelyben, amelyet összegyűjtve – mert folyamatosan itt van: „benne élünk és léteünk” – létrejöhöz az emberekhez méltó, vagyis közvetítői élet: az aranykor, ami mindenkor az emberi tevékenység célja volt és lesz. Miután a papkirályok kora leáldozott, akik ezt az „anyagot” közvetítették a nép felé – mondja Hamvas –, ez a feladat átszállt a papra, majd végül a családapára. Ma átéljük, amikor a családapák kora is leáldozik, és nem marad más, mint az egyén – ahogy Buddha és Jézus is megjövendölte –, hogy ezt a mindenkor jelenlévő, éltető „anyagot” összegyűjtse – nem megtartsa, mert az így megromlik –, és környezetének önként odaáldozza, közvetítse. Az a környezet, azok a feltételek, amelyek ehhez a munkához szükségesek, ma már talán nem a templomokban vannak meg, hanem az utcán, a hétköznapi életében. Ezt Buddha még nem látta, Jézus viszont nagyon határozott volt e tekintetben. „Menjete szét a világba,

és hirdessétek az örömhírt!” Ma már – kétezer év után újra – csak a „hogyan” a kérdés. Hamvas – közvetlenül nem Jézusra, hanem az ősi hagyományra hivatkozva – az imában jelöli meg azt a formát, ami összegyűlve „ashává” – Istennek tetszövé – teszi a Földet. Az imában, ami lehet minden gondolat, érzésem, tettem, mozdulat, munkám, pihenésem, lélegzetvételem, ha megfordul. Ha megfordul, odafor-dul. Hová?

FORDULÓPONT. MOST KEL A NAP, itt van előttem. A nagy szoláris népeknél – mondja Hamvas –, a mexikóiaknál, inkáknál, egyiptomiaknál, görögök-nél, és bár Hamvas nem fedezte fel, a magyaroknál is – a Nap „asha”-jelkép. Emlékeztet. Minden nap, amikor felkel – vagyis felkelek, amikor lenyugszik – vagyis lefekszem, minden héten, amikor ünnep a vasárnap, minden negyedévben, amikor napforduló van, de minden lélegzetvételnél, minden szívdobbanáskor, minden kanál leves-nél és minden felkapott számócaszem-nél, minden szívből és saját elhatáro-zásból, emlékezve megjelenő gondol-talban, kiejtett szóban, megtett moz-dulatban ott van, összegyűlhet, ha talál bennem helyet. Miért nem imádság az életünk úgy, ahogy tanultuk, hiszen akkor „asha” lenne a világ körülöt-tünk? – kérdezhettük. Eckhart az „ál-landóan folyamatban lévő teremtő adás és átvétel a Három között” cse-lekvésben jellemzi Isten életét. Képére és hasonlatosságára lettünk teremtve. Hol van bennem ez a Három, hogy egymásért legyen – és ezen át a vilá-gért, az egészért?

MA REGGEL MÁR TÚL VAGYUNK A FORDULÓPONTON. Lenn a maróti ré-teket a sok esőt követően hajnali pára fátyolozza el. Csak sejteni lehet a Du-na vonalát. Nem látom, de már tudom: alatta ott a Duna, és sárgállanak a búzamezők. A Nap viszont a mély-kék égen vakítóan kel fel. Néhány másodperc múlva már nem lehet be-lenézni. Talán már nem is kell. Hi-szen már minden visszatükrözi. Min-den emlékeztetne, ha nem lenne tele a fejem a mindennapi dolgokkal, fülem a természet hangjaival, az orrom a hársfavirág illatával, talpamat nem nyomná a tornacipőmön keresztül a murva. És vajon miért nem emlékez-tetnek éppen ezek a mindennapi dol-gok, hiszen ezért vannak, lennének, lehetnének? Sok a fátyol. Minden ér-zékszerv egy fátyol. A fejemben fátyol. A tanultak: fátyol. A tapasztala-tok: fátyol. A Napot takarja a felhő, a Dunát a pára. Elbújnak. Bújócskáz-nak. Valamiért nem láthatjuk a való-ságot, és ezért nem vagyunk képesek ember módjára létezni – ahogy a han-

gyák erre a maguk módján képesek. Kell, hogy legyen értelme ennek a bújócskának, hiszen ha nem lenne, nem is tudnánk a sötétéről. Messze va-gyunk valamitől, ami mégis – vala-milyen formában – jelen van. Olyan, mint a homeopátia. Milliósoros hí-gítés szükséges ahhoz, hogy gyógyszer legyen abból, ami töményen mér-g. Lassan kell megszokni a fényt, mondják a szemoperáltaknak, és lera-gasztják a szemüket, majd lassan, fo-koztosan sötét szemüveg, majd nap-szemüveg. A biológiai folyamatok lassúak. A pszichikaiak még lassú-bak, ha egyáltalán elindulnak.

EGYIK NYÁRON, amikor ismét kibal-lagtam a kilátóba, egy család tanács-talankodott ott. Megkérdezték, ho-gyan jutnak le a Rám-szakadékba. El-magyaráztam a jelzett utat, és azt is, hogy mi az előnye az alulról felfelé megközelítésnek – gyerekekkel – a fe-lülről lefelé történővel szemben. Majd az asszonyka megkérdezte: És vissza? Hogyan jutunk vissza? Hát az egysz-e-rű, mondtam, mindig csak felfelé kell jönni, és egyszer csak ideérnek. Mi-lyen egyszerű is! Csakhogy az életben minden fordítva van, mint a Rám-sza-kadék megközelítésében. Lefelé na-gyon egyszerű: magától megy minden lefelé. De felfelé – vissza –, hát ott számtalan az akadály. A tékozló fiú történetében számomra nem az a for-dulópont a legfontosabb, amikor vég-szükségben eszébe jut az atyai ház, bár anélkül semmi sem történt volna, ha-nem az, hogy utána nem felejt el. Már akkora a hiány, a szükség, hogy sem-mi más nem fontos, és minden arról beszél – míg haza nem ér. A nepáli serpák évszázadok óta ott éltek a Hi-malája lejtőin anélkül, hogy meg-mászták volna a legmagasabb csúcso-kat. És amikor megjelentek az európa-iak, elkísérték őket a csúcokra – a pénzükért. Mint a szarvasok a BM-üdülöben. Régen a dobogókői gerinc ligetes fennsík volt. Aztán bekerítették a tetejét, és a harmincas években egy biztosítótársaság felépített rá egy üdü-lőt. A szarvasok, amelyek a mai napig itt élnek az erdős oldalakban, rendre ledöntik a kerítéseket, és naponta fel-járnak az üdülöbe a ma már nyírt, ka-szált rétekre. Folyamatos a harc. A szarvas nem felejt. Tudja, mire van szüksége – már néhány millió éve. Azonban sem a serpák, sem a szarva-sok nem mennek sem a jeges északi oldalakra, sem a meredek jeges falak-ra, hanem a „kényelmes”, lankás ger-inceket szeretik. Nem rövidítenek, nem törekednek újabb nehézségekre, rekordokra. Tudják a céljukat, takaré-koskodnak az erejükkel, és ezért az el-távolítható akadályokat eltávolítják, ha útban vannak, a többit megkerülik.

Honnan ez a bizonyosság a hangyák, a szarvasok és a serpák életében?

NEMRÉG egy barátom a hagyó-mányról, a beavatásról és a szellemi hierarchiáról beszélgetve azt mondta: „Amit itt látsz, abból semmi sem va-lóságos, semmi nem létezik, minden csak káprázat. A valóság látása vi-szont nem tanítható, csak beavatás út-ján érhető el.” Igen, már akkor is, ha csupán a tudomány, a kvantumfizika eredményeire tekintünk, láthatjuk, hogy ez valószínűleg így van. Azon-ban ezután mindig kimarad egy mon-dat: minden csak káprázat – még én is, aki itt és most veled beszéllek. Pe-dig ez az egy kis kiegészítés, ha át-éreznénk, önmaga felérne egy beava-tással. Rámutathatna arra a csodára, ami két emberi lény beszélgetése fo-lyamán történik. Két semmi, két káp-rázat a Mindenség törvényeiről be-szélget egy presszóban, a Nagy Vi-lágmindenség egy elenyészően kis bolygóján, egy folyótól nem messze, a Nap egy felfoghatatlan helyzetében, a Föld évmilliók óta folyamatos for-gásának egy pillanatában. Micsoda nagyság nyilvánul meg két „szélfúttá nádszálon” keresztül! Minden meg-nyilvánulás: szavak, mozdulatok, at-titűdők, a bőr, a tekintet minden kis rezdülése a maga során fordulópont lehetne. Érezhető lehetne, hogy emel vagy lefelé húz – ha lenne rá érzék-szerv, érzékenység. Egyáltalán rezon-nál-e valami szokatlanra, vagy hatá-sára csak a szokásos válik egyre erő-sebbé? A szarvasok és a hangyák – bár nap mint nap ugyanazon az útvo-nalon járnak életükben – mindennap nagyon éberek, nincs rutin, nincs pa-zarlás. Gondolom, a serpák is így közlekednek a magas hegyeken.

EZ AZ ÉRZÉKENYSÉG az, ami vagy ki-alakul vagy sem, ha összegyűlik az a bizonyos „anyag”. Az ember leélheti egész életét úgy, hogy nem gyűlik ösz-sze, csak annyit, ami a létfenntartáshoz szükséges. Sokaknál még az sem. Ha ez egy becsületes emberi élet, akkor a hagyomány Családapának nevezi, Gurdjieff „obivajtyel”-nek, vagyis kár-pitosnak. Egy hangya vagy szarvas nem engedheti meg magának ezt az ér-zékenység hiányt. Gondolom, egy ser-pa igen, de akkor nem megy hegyi ve-zetőnek, hanem kelmefestő – vagyis nem serpa – lesz, amiben nagyon is ele-gendő a szakmai rutin. Ismét a „ho-gyan” a kérdés. Hogyan gyűlhet össze, alakulhat ki és egyáltalán, kialakulhat-e? Szükség van-e rá? Vagy tényleg csak el kell égetni mindent, amit kapok – ahogy egy barátom mondta. Jól el-égetni, és a salakot eltávolítani. Ezért vagyok? Ki vagyok, és mit keresek itt? Sokat kérdezel, mondta egyszer egy

másik, igencsak aktív barátom. Nem az említett pap volt. Ő – a pap – szerette a kérdéseket. Tudta, hogy azok egy bizonyos részünk érzékenységről árulkodnak. De nem elég a fej vagy az érzélem vagy az idegek érzékenysége. Valaminek együtt kell működnie. Együtt, harmóniában az egész szervezetnek. Csak akkor, és csakis akkor jelenhet meg az egészséges egy magasabb érzékenysége: az a bizonyos „asha”, amiről a perzsák – és valljuk be, Jézus minden szava és mozdulata – beszélnek. Igen, régen talán ezt segítették elő a kiválasztottak esetében a beavatási szertartások. Szolgálat, előkészítés, harmónia, tapasztalás, felébredés, szolgálat. Teljes kör – felfelé az érzékenység visszaszerzésének útján. Ma erre talán már a kolostorokban is kevés az esély. Egy másik lehetőség nyílt meg. A hétköznapi beavatás lehetősége. Az érzékenység megszerzése a mindennapi életben – a hangya, a szarvas és a serpa módszerével. Erősebb szagnyomot gyengébbé el ne hagyj – hallja a hangya a belső hangot. Maradj itt, mert a rétek elérhetőek – mondja a szarvas belső hangja. Tartsd el a családodat abból, amit a nyugatiak hoznak, hiszen csak sétálnod kell kedves hegyeid közt, ahogy apád és nagyapád is tette – gondolja a serpa. És az én belső hangom mit mond? Hallom egyáltalán? Mond valamit egyáltalán?

VAN EGY MÓDSZER, amely az érzékenység kifejlesztésének módszere – legalább is az agykutatók szerint. Ez a rendszeres, egyirányú, kis sokkok, hatások, feszültségek módszere. Így alakul ki kapcsolat két idegsejt között, amitől a szervezet érzékenyebb lesz: megtanul valamit, mondjuk. Az idegsejtek számtalan új kapcsolatra alkalmasak. Ha nem éri őket ilyen hatás vagy a meglévő kapcsolatok ellenállása elhárítja, akkor nem jön létre új kapcsolódás, új érzékenység. Erre az újra a mindennapokban alig van esély. Drogok hatására az ellenállás felszámolódik, de nem jön létre szerves kapcsolat, tanulás, érzékenység, sőt! Lerombolódik még az is, ami kialakult. Csak a gátlás megszűnése ad pillanatnyi kellemes érzést. Van egy ősi forma, amikor is „kettenhárman” rendszeresen összejönnek, és együttlétük során, ha kellően éberek – vagyis nem nagyon egyetértőek, elnézőek egymás-

sal, de figyelmesek, türelmesek, kellően őszinték önmagukkal szemben – biztosítva lesz az az enyhe, ismétlődő kis feszültség, ami egy új kapcsolatot, érzékenységet kifejleszthet azzal, hogy a szokásos hatás és reakció belső ellenállását lassan legyőzi. Itt van ama bizonyos Hármasság számos megjelenése közül az egyik. Ez minden rendszeresen összejáró, „önfejlesztő” csoport működésének lényege is. A fejlődés pedig, ha létrejön, nem marad csoporton belül. Eredménye kisugárzik a környezetre. Azt mondhatnánk, hogy ez manapság luxus. De sohasem volt másképpen. Mindig luxus volt, ha valaki nem elégedett meg a pusztá megélhetésével, a családjá megélhetésével, és valami szélesebb kör, minél több ember „jóléte” lebegett a szeme előtt. Éppen erre a luxusra van ma a legnagyobb igény világunkban, ahol semmire sincs idő.

ARANYNAPOK című esszéjében Hamvas Béla a nyilvános és a „nevezetesen névtelen” élet különbségéről ír. De van egy harmadik is. Ez a „kiscsoportos” élet, a lassú, szerves fejlődés élete – de mint minden fogalom és tartalom, ez a fogalom is leépült. Ma más forma, cél és módszerek al-

kalmazását jelenti. Ma már nem büntetik ezt a formát. Ma azt gondolják, hogy nincs jelentősége a nagy, intézményes, tudományos és vallási rendszerek mellett, vagy a forma önmagában biztosítja az érzékenység fejlődését. Pedig a „műhelyek”, a „kisközösségek” mindig, minden emberi alapját adták és adják – bármennyire láthatatlan is, vagyis nem-látványos a tevékenységük. Talán éppen az együtt-nem-tevékenykedésük adja minden későbbi tett alapját, ha jól csinálják a rendszeres együtt-létet. Ha türelmes, figyelmes, szívós munkával harmonikussá csiszolódik bennük és közöttük az a szerves működés, amely a külső életben legtöbbször diszharmonikus, mert mechanikus – akkor összegyűlik az a bizonyos „anyag”, és ekörül kialakul egy atmoszféra, amely gyógyít, növel, fejleszt, és amelynek az íze megmarad akkor is, ha el is veszik a napi gondokban. Emlékezni lehet rá. Vezet. Lassan megfordít, beavat abba, ami természetes – az emberi természetnek megfelelő. Hazakísér. Itt, most, az élet során. A tengely.

Farkas István

Dobogókő, 2012. június 21.

